

Lukulaukun toimintavinkkejä varhaiskasvatukseen

TEEMANA TUNNETAIDOT

**Tampereen kaupungin
lukuhanke 2020-2022**

Lukulaukun tavoitteena on saada kirjojen tarinat elämään ja lapset kiinnostumaan lukemisesta ja kirjoista. Lasten innostuminen vaatii usein toiminnallisuutta, sama pätee kirjojen pariin innostamisessa.

Laukun kirjoista jokainen sisältää monia erilaisia tunteita. Toimintavinkit eivät ole sidottu mihinkään tiettyyn kirjaan, vaan ne ovat vapaasti käytettävissä minkä tahansa kirjan kanssa.

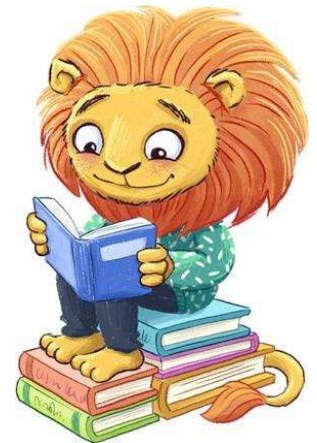
Mukavia lukuhetkiä!

LUKA

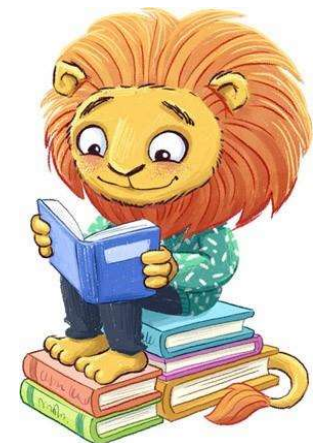
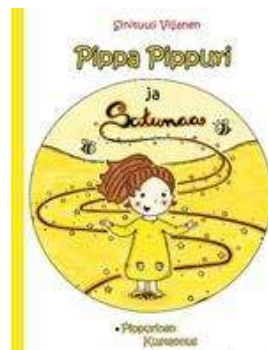
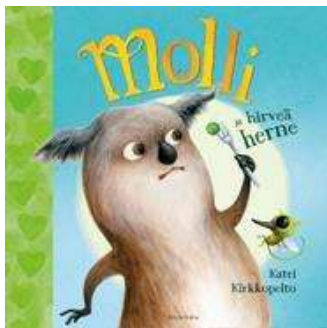
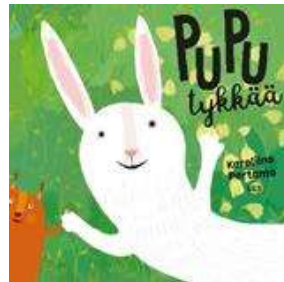
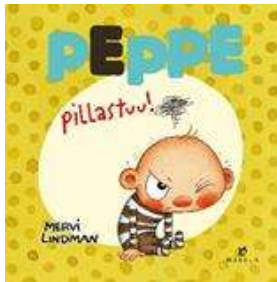
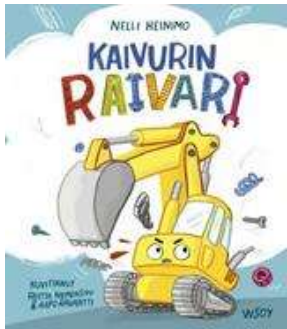
Katja ja Leena

Sisältö:

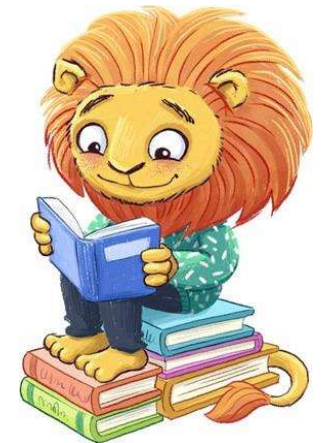
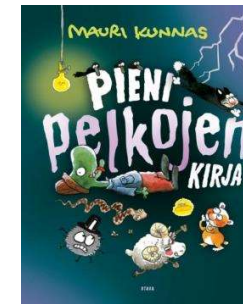
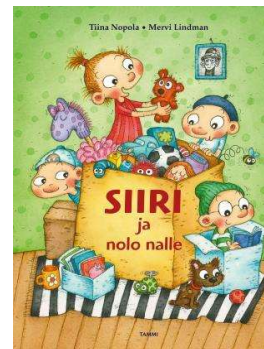
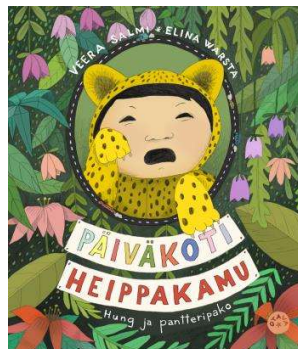
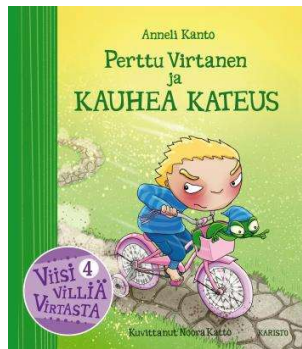
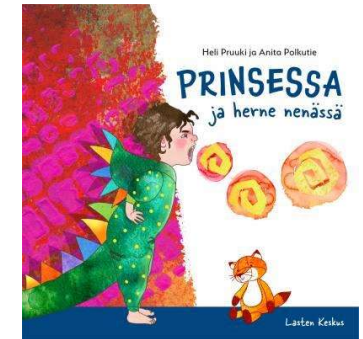
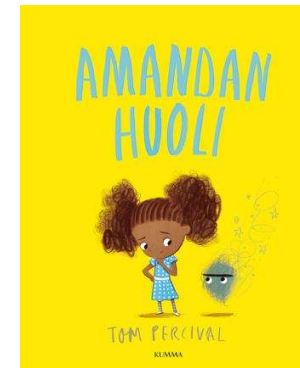
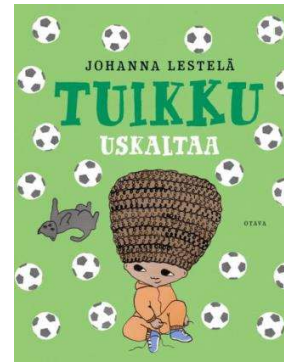
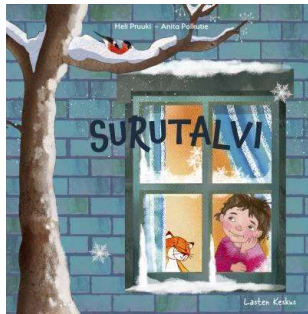
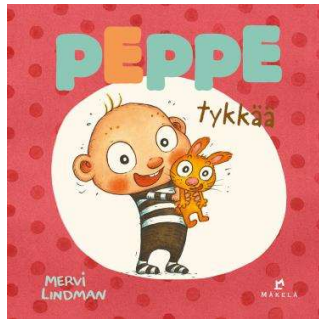
- 3 Kirjaluettelo**
- 4 Laukun tavarat**
- 5 Tykkään**
- 6 Kiukuttaa**
- 7 Pelottaa**
- 8 Uskallan**
- 9 Ikävöin**
- 10 Huolille stoppi -loru**
- 11 Ujostuttaa**
- 12 Supervoimia**
- 14 Keskustelukysymyksiä kirjan tarinoista**
- 15 Löydä tunteita tarinoista**
- 16 Tunnekorttien selitykset**
- 17 Tunnetilan arpominen nopilla**
- 18 Kehollista tunneilmaisua**
- 19 Draamaharjoituksia**
- 20 Askarrellaan tapahtumapaikkoja**
- 21 Tarinanopat**
- 22 Tarinalaatikot**
- 23 Runot ja lorut**
- 24 Runoillaan**
- 25 Runolle siivet**
- 26 Mikä loru? -loru**
- 27 Molli ja hirveä herne**

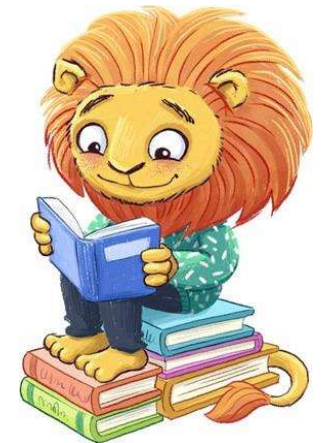
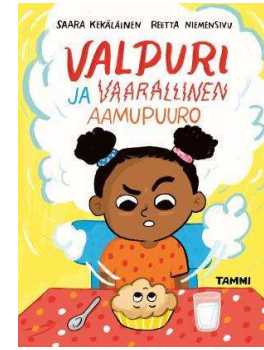
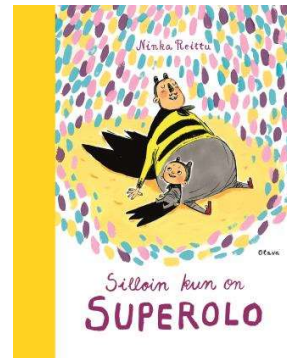
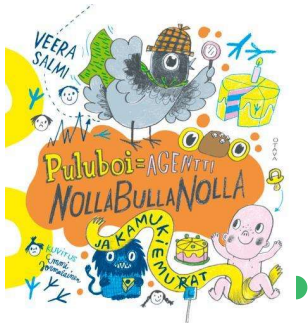
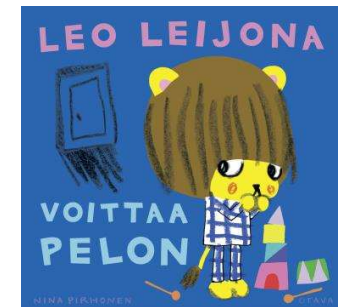
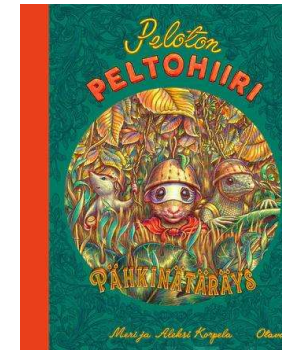
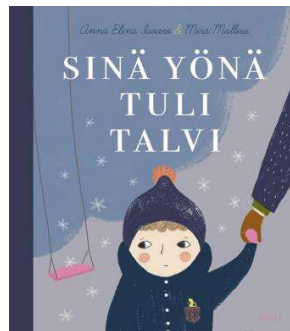
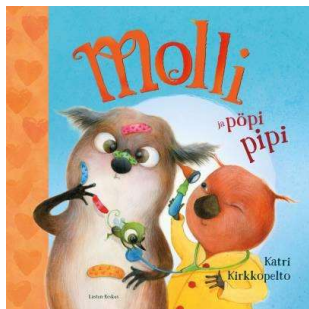
1. laukun kirjat 12 kpl

2. laukun kirjat 12 kpl

3. laukun kirjat 12 kpl

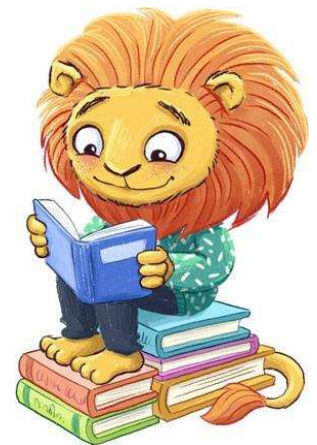

Laukun tavarat

- Luka Leijona -käsinnukke
- Tarinanopat (6 kpl)
- Iso noppa
- Kenguru -käsinnukke
- Tarinatavarat (laatikossa 20 kpl)
- Pelkopussi (kiiltävä penaali)
- Kuvakortit eri tunteisiin (6 kpl)

Luka Leijona syntyi Tampereen kaupungin lukuhankkeelle syksyllä 2020 lukukoordinaattoreiden ideasta ja Noora Katton kynästä.

Luka on jo ehtinyt seikkailla lukuhaasteessa, lorukorteissa ja kirjavinkkauksissa. Lukan touhuja voit seurata Ilmiömäisen Tampereen Lukuhanke-sivuilla ja Instagramissa @lukanluku.

Tykkään

Tarvikkeet: paperia, kyniä, lehtiä, sakset ja liimaa

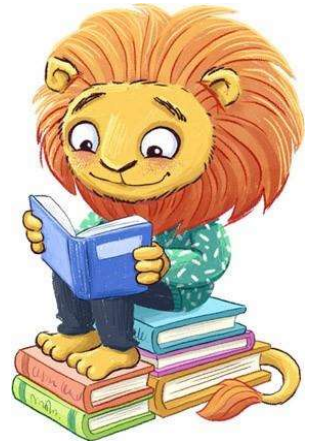
- Piirtäkää papereille omat isot sydämet.
- Kerätkää sen sisälle erilaisia lempiasioitasi (ihmisiä, ystäviä, ruokia, paikkoja, värejä, harrastuksia, eläimiä, esineitä, leluja) piirtäen, kirjoittaen, leikkaamalla lehdistä kuvia tai kuvaamalla.
- Esitelkää lopuksi sydämet toisillenne.

Kiukuttaa

Tarvikkeet: paperia, kyniä ja värejä

- Mitkä asiat tekevät sinut kiukkuiseksi? Miten kiukku näkyy sinussa?
- Mikä auttaa kiukusta selviämiseen?
- Missä osassa kehoasi kiukku tuntuu?
- Suunnitelkaa yhdessä kiukunpolkutanssi.
- Pohtikaa yhdessä, miltä kiukku näyttää? Piirtäkää kuva omasta kiukusta.
- Pohtikaa, mitä voi tehdä, jos kaveria kiukuttaa?

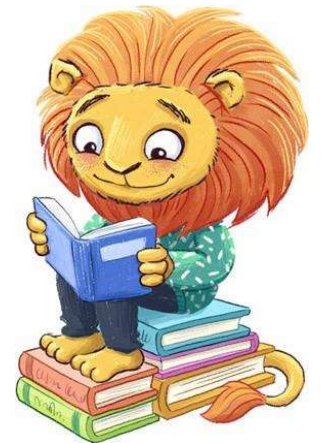

Pelottaa

Tarvikkeet: paperia, kyniä, pelkopussi, pieniä kiviä

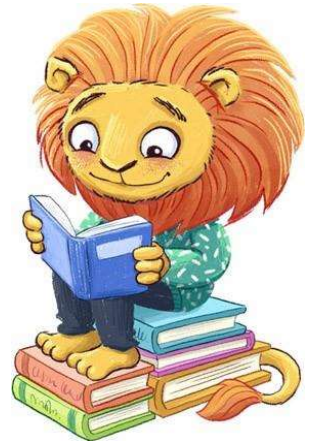
- Mitkä asiat pelottavat? Miltä ja missä pelko tuntuu?
- Piirrä pelkosi, miltä se näyttää? Minkä värinen se on?
- Pelottavien unien kesyttäminen eli muuttaminen hassuksi.
- Pienet kivet voivat toimia pelkojen poistajana. Kivi kädessä voi sanoa pelkonsa ja laittaa sen pussiin.
- Muovailkaa tai piirtäkää pelottavia otuksia tai olioita. Esitelkää olioita toisillenne kertomalla esim. tuntomerkit, asuinpaikka, mitä otus syö ja mitä se pelkää.

Uskallan

Tarvikkeet: puhelin, videokamera tai tabletti

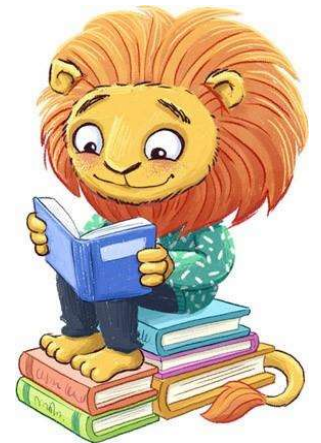
- Jokainen on jonkun asian asiantuntija!
- Tavoite: Uskallan kertoa, missä olen hyvä, mitä osaan.
- Tehkää videoita, ottakaa valokuvia tai äänittäkää puhetta, kun lapset kertovat omista taidoistaan.
- Muistakaa kannustaa, kun rohkaistutte tekemään jotain uutta (uudet maut, temput ja taidot)

Ikävöin

Tarvikkeet: kenguru-käsinukke, paperia

- Keskustellaan lasten kanssa yhdessä, miltä tuntuu, kun on ikävä. Mikä ikävää helpottaa?
- Keksitään taika ikävän poistoon. Se voi olla loitsu tai liikesarja.
- Tehdään ikävän helpottamiseen vilkutusikkuna. Ikkunaan tehdään kehys, josta kurkistamalla lapsi voi vilkuttaa (muotona esim. sydän, nalle, pupu).
- Huolille stoppi: Aikuinen kirjoittaa paperilapuille lasten nimeämiä huolia. Lapsi saa laittaa huolensa kengurun pussiin ja pompottaa ne pois.

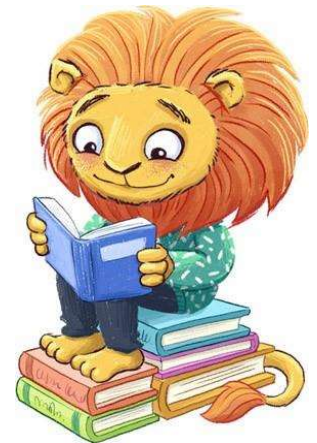

Huolille stoppi

"Kenguru, kenguru ota koppi,
että saadaan huolille stoppi.
Heiluta, ravista, pussissa vaivaa.
Ei hymyä tarvitse enempää
kaivaa."

Leena Laine

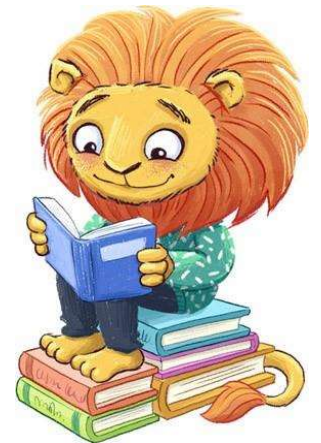
Oman huolisyöpön voi askarrella
vaikka lisäämällä penaalille silmät.

Ujostuttaa

Tarvikkeet: Roolivaatteita, askartelutarvikkeita, legot, paperia, värejä, siveltimiä

- Keskustelua: Onko sinua joskus ujostuttanut?
- Mietitään, miltä Ujo näyttää.
- Rakentakaa Ujon asuinpaikka, matkikaa Ujon liikkumista. Voitte myös pukeutua Ujoksi.
- Piirtäkää tai maalatkaa Ujo.
- Sadutetaan lapsia: Miten Ujosta tuli rohkea?

Supervoimia

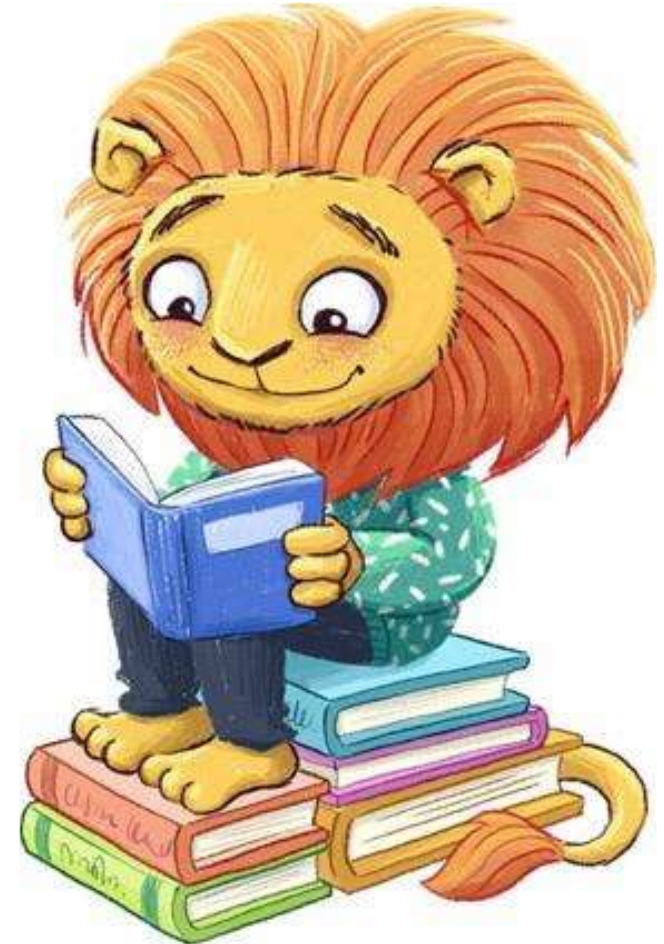
Tarvikkeet: iso rulla paperia, pahvia, värejä, maaleja, kangasta, tusseja, liimaa

- Jokainen lapsi saa keksiä, millainen on hänen oma **supersankarinsa**. Miltä se näyttää?
- Miettikää, jos jokaisella olisi jokin **supervoima**, mikä se olisi? Mihin sitä käyttäisin? Mitä hyötyä siitä on minulle? Onko siitä jotain haittaa? Tarvitsenko jotain apuvälineitä, jotta supervoimani toimii?
- Tehkää supersankarit piirtämällä lasten ääriviivat isolle paperille. Suunnitelkaa, millainen asu supersankarilla on (esim. viitta, naamio)

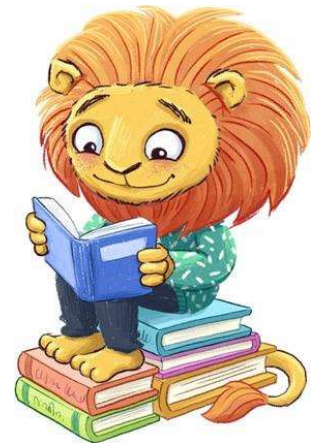
Lisää tehtäviä tarinoiden elävöittämiseksi

Sopivat minkä tahansa
kirjan kanssa käytettäväksi

Keskustelukysymyksiä kirjan kuvista

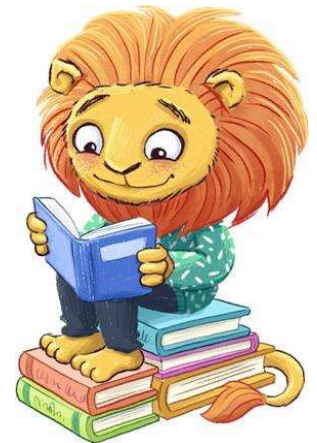
- Mikä on kuvan tapahtumapaikka?
- Mitä hahmoja/eläimiä näet kuvassa?
- Mitä värejä näet kuvassa? Kuinka monta vihreän sävyä näet? Keksi niille nimet (esim. sammalenvihreä)
- Mitä samanlaista/erilaista kuvassa on verrattuna kotiisi?
- Mikä kuvassa ei ole totta/on totta?
- Mikä vuodenaika/vuorokaudenaika kuvassa on? Mistä sen tietää?
- Miten kuva on toteutettu/millä tekniikalla tehty? (esim. piirros, maalaus, valokuva) Pidätkö kuvituksesta?
- Kuka kuvan hahmoista haluaisit olla? Miksi?
- Minne kuvassa haluaisit piiloutua? Miksi?
- Mitä kuvan hahmojen ilmeet kertovat?
- Miten tarina voisi jatkua tästä eteenpäin?

Löydä tunteita tarinoista

Tarvikkeet: Laukun kuvakortit

- Kirjaa luetaan pätkissä ja pysähdytään etsimään ja keskustelemaan kirjan herättämistä tunteista.
- Mikä tarinassa oli hauskaa, surullista, jännittävää, outoa tai pelottavaa? Käytä apuna laukun kuvakortteja.
- Keskustellaan yhdestä tunnetilasta kerrallaan. Lapset kertovat vuorollaan, mikä heidän mielestään oli esimerkiksi hauskaa ja saavat huomata, että samasta kohdasta voi löytää monta erilaista hauskaa kohtaa.

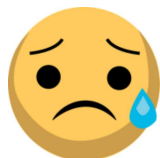
Tunnekorttien selitykset

Hauskaa

Rakkautta, ihastuttavaa,
positiivisia tunteita

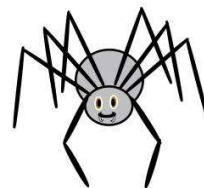
Surullista

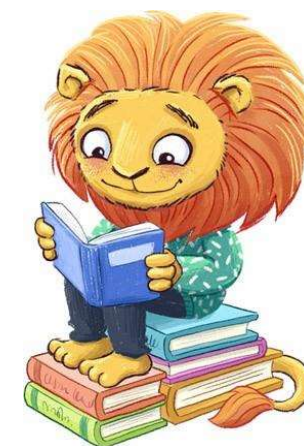
Omituista, mitä en
ymmärtänyt

Pelottavaa, kauheaa

Jännittävää

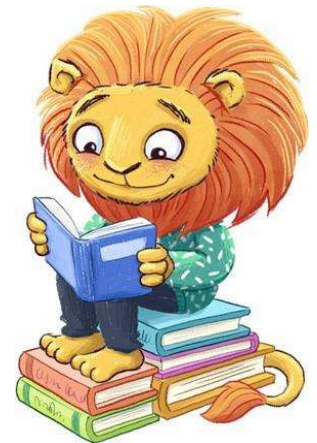
Tunnetilan arpominen nopilla

Tarvikkeet: iso noppa

- Tunnetilan arpomista voi käyttää myös tanssimisessa tai erilaisten liikkeiden tekemisessä esim. kävely.
- Voidaan arpoa myös tunnetila, miten aikuinen lukee lapsille tarinaa.

1=surullinen
2=iloinen
3=hassu
4=vihainen
5=lempeä
6=väsynyt

Kehollista tunneilmaisua

Tunnepeili

- Leikitään pareittain perinteisen matkimisleikin tavoin. Kun toinen parista hymyilee, "peili" tekee saman. Tunnetila voidaan sopia yhdessä tai sitten "peili" yrittää arvata tunnetilan ilmeen perusteella. Tunnetilat voidaan arpoa myös nopalla.

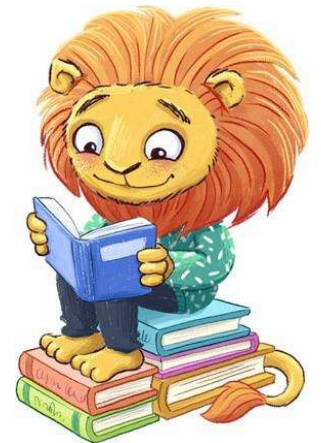
Temppurata

- Keksikää temppurata, jossa eri pisteillä on tunteisiin liittyviä tehtäviä.
- Esim. Kiukku -miten kiukku liikkuu, tanssii llo - millä liikkeellä tai tempuilla voit ilmaista iloa

Draamaharjoituksia

- Leikitään tarinan hahmoja erilaisten liikkeiden ja musiikkien avulla, jokaiselle hahmolle otetaan jokin ominainen tapa liikkua.
- Esitetään pantomiimina tarinasta hahmoja tai kohtauksia.
- Pukeudutaan hahmoiksi ja leikitään satua, keksitään jatkoa tarinalle.
- Pöytäteatteri/Varjoteatteri
Muuttakaa valaistusta erilaisten tunnelmien luomiseksi (taskulamput, silkkipaperi). Harjoitelkaa muuttamaan ääntä eri hahmoille.
- Käsinukeilla / keppinukeilla / sorminukeilla esittäminen.
- Rakennetaan pitkäkestoinen leikki kirjan innoittamana.
- Erilaiset päähineet ja hatut tai muu pieni rekvisiitta auttavat eläytymään rooliin.

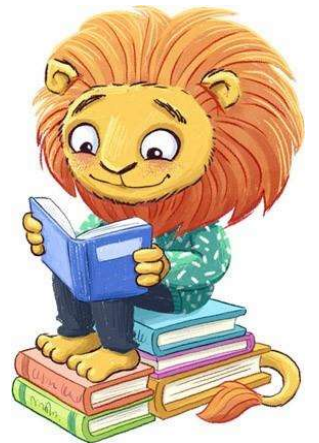
Askarrellaan tapahtumapaikkoja

Askarrellaan tapahtumapaikan pienoismalli kenkälaatikkoon.

- Tähän voi liittää myös tunteita, esim. pelottava paikka

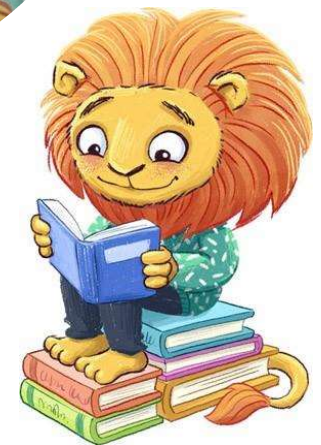
Kartta tapahtumapaikoista

- Luodaan yhteinen tapahtumapaikka; kaupunki, kartta
Esim. piirtäen tai leikkaamalla kuvia lehdestä
- Lapsen on helppo keksiä tarinaa, kun hän voi kulkea kartalla eri paikoissa hahmonsa kanssa
- Sadutus: aikuinen kirjoittaa samalla, kun lapsi kertoo kartan avulla tarinaa

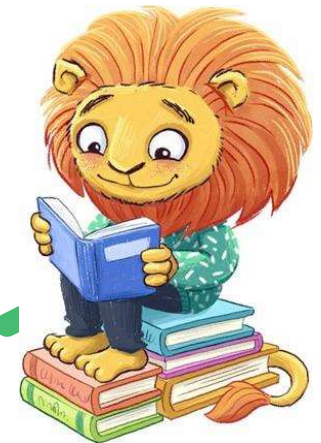
Tarinanopat

- Tarinanoppia heittämällä keksitään tarinoita, joissa kuvien asiat esiintyvät. Tarinat voidaan myös kirjoittaa muistiin tai nauhoittaa.
- Taskunoppia voi käyttää tarinanoppina laittamalla taskuihin kuvia.
- Noppia on hyvä olla useita, joissa jokaisessa on eri teema. Esimerkiksi hahmo/henkilö, adjektiivi, verbi, tapahtumapaikka.

Tarinalaatikot

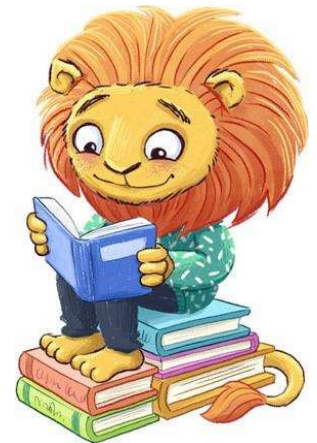
- Tarinalaatikon esineitä voi käyttää apuna, kun keksitte tarinoita ja runoja.
- Esineet voi valita sokkona tai lapsi saa valita itselleen mieluisan esineen.
- Esineillä voi tehdä yksin tai yhdessä jatkotarinan.

Runot ja lorut

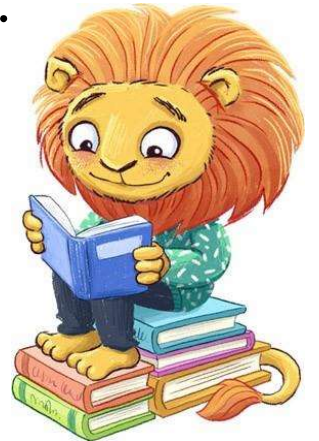
- Runojen kieli on rikkaampaa ja vivahteikkaampaa kuin arkikieli.
- Runojen rytmi ja toisteisuus kehittävät lapsen kielellisiä valmiuksia ja vaikuttavat luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen.
- Runoilkaa ja lorutelkaa arjen eri tilanteissa, uusien asioiden oppimisessa (esim. äänteet, viikonpäivät, vuodenajat) ja leikitelkää sanoilla, riimeillä ja rytmeillä.
- Laittakaa runot elämään erilaisilla liikkeillä, taputuksilla, tömistyksillä, äänillä ja äänen painotuksilla.
- Runonäyttelyt ja esitykset eri teemoihin liittyen

→ Yhteistyö perheiden kanssa

Runolle siivet

- Askarrelkaa ja rakentakaa runojen inspiroimana omia hahmoja tai olioita ja niiden pesiä.
- Kaivurin raivari -runokirja: Lapset yrittävät arvata löytyykö sieltä runo jostakin tietystä kulkuvälineestä. Jos löytyy, aikuinen lukee sen.
- Runotube: Toivotaan runoja luettavaksi erilaisilla äänillä tai liikkeillä (esim. noidan äänellä, marssien tai hyppien).
- Runotähdet: Esitetään runoja ja annetaan niille tähtiä 1-5. Voittajaruno voidaan kuvittaa ja käydään esittämässä jollekin toiselle ryhmälle.
- Runoja voi valita myös lorupussista, loruonkien tai lapsi voi valita runokirjoista kirjan, josta runo luetaan.

Mikä loru?

Leijonalla muisti pätki,
minkä lorun pussiin kätki.
Auttaisitko sinä, jookos?
Yksi, kaksi, kolme, kookos!

Leena Laine

Lorua voi käyttää esimerkiksi näin: Auttaisitko sinä, jookos? -kohdan jälkeen lapset saavat nostaa käden, jos haluavat nostaa lorun pussista. Aikuinen koskettaa lapsia pääläelle ja laskee "yksi", "kaksi"...ja se lapsi, jonka kohdalla hän sanoo "kookos!", saa nostaa lorun.

Runoillaan

- Tehkää omia runoja oheisen mallin mukaan. Keksikää säkeiden loput sulkeissa olevien vihjeiden mukaan.

Minä olen -runo

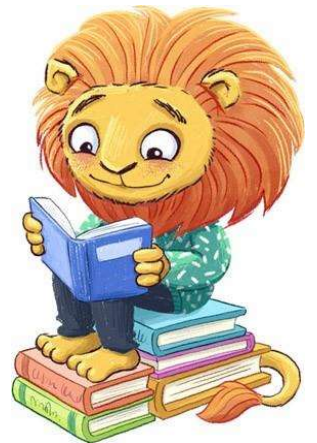
Minä olen (väri ja eläin)

Minä olen (kasvi lempipaikassasi)

Minä olen (kaunis sana)

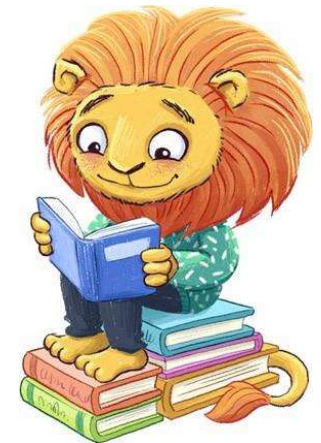
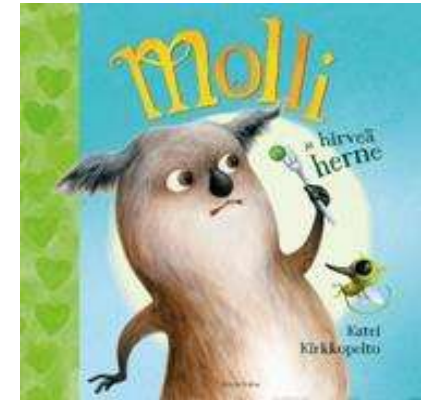
Minä olen (pelottava asia jossakin jännittävässä paikassa)

Minä olen (säätila tekemässä jotakin)

Molli ja hirveä herne

- Anna lasten osallistua vuorollaan auttamaan Sisua ja Molliä kääntämällä kirjaa/sivuja
- Tutkitaan kuivia ja tuoreita herneitä eri aisteilla:
Esim. miltä kuulostaa kuiva herne verrattuna tuoreeseen herneeseen, miltä ne tuntuvat kädessä, tuoksuuko tuore/kuiva herne?
- Rohkeimmat saavat maistaa herneitä.
- Mistä punaisesta/vihreästä/keltaisesta ruuasta pidät?
- Istutetaan herneen versoja lasipurkkiin ja seurataan niiden itämistä ja kasvua.

Toimintavinkkien
ideointi ja koonti:

Katja Saxholm ja
Leena Laine

Kirjallisuutta ja lukuvinkkejä

- Nuotio, Eppu. 2019. Minä tykkään nyt. WSOY
- Nuotio, E., Pelliccioni, S. ja Snellman, M. 2017. Karhu ja kaverit. Bazar
- Vuori, Katariina. 2020. Tarinataikurit. Lasten keskus
- Aerila, Juli-Anna ja Kauppinen, Merja. 2019. Sytytä lukukipinä. PS-Kustannus
- Ilmanen, P., Kotka, R., Pulli, E. ja Venho, J. 2019. Runomatkaopas. Aviador
- Puikkonen, Arja ja Emma. 2015. Käsikirja mielikuvituksen matkaajille. Kirjapaja